

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

10. Cilt

Eylül - Ekim 1971

112 - 113. Sayı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Allah Hakkınızda Kolaylık Murâdeder Lütfi DOĞAN	315
Eski Dinlerde ve İslâm'da Oruç Ahmet KAHRAMAN	318
Ruh Terbiyesi ve Ramazan S. Hayri BOLAY	320
Ramazan Orucu ve Suçlar Üzerindeki Müsbet Tesirleri Dr. Ali ŞAFAK	326
Ramazan Mübâhaseleri "Huzur Dersleri" Osman ÖZTÜRK	331
Trabzon'un Fethi İsmet PARMAKSIZOĞLU	334
Süleyman Nahifi ve Fazilet-i Savm (Zuhrü'l-Âhire) Adlı Eseri Dr. Âmil ÇELEBİOĞLU	342
Türkiye'de Dini Bilginin Kaynak ve Metodu Üzerine Hayreddin KARAMAN	351
İslâm'da İlim ve İlim Adamına Verilen Üstün Değer Dr. Ali Aslan AYDIN	363
Müslümanlık ve Müslümanlar Derleyen: Bekir TOPALOĞLU Yazan: Veled Çelebi (İZBUDAK)	368
Ebû Bekr Âsım B. Behdele Ebi'n-Necîd Mehmet Ali SARI	371
Büyük Kaybımız Abdurrahman Şeref GÜZELYAZICI	374

"ALLAH Hakkınızda Kolaylık Muradeder..."⁽¹⁾

Lûtfi DOĞAN

○ ruç, fecr-i sâdıktan güneşin batmasına kadar ibâdet niyetiyle yemekten, içmekten, cinsî tekarrübden ve orucu bozacak diğer şeylerden insanın kendisini men'etmesidir. Ramazan ayı süresince devam eden ve bütün mü'minlere farz olan bu ibâdet, İslâm Dininin beş esâsından birini teşkil eder.

Cenâb-ı Hak bizlere olan nimetlerini tamamlamak, ayrıca maddî ve mânevî zararlardan korunmamız için bizleri bu ibâdetle mükellef kılmıştır. İbâdetler zâhirde birer vazifedir, külfetleri vardır. Fakat hakikatta bu vazifeler (ibâdetler), bizler için pek büyük ilâhî ni'metlerdir. Bedenî ibâdetlerimizden biri de, oruç ibâdetidir. Dînimizin esaslarına göre akıllı olan ve bülûğ çağına gelmiş bulunan her müslüman oruç ibâdetiyle mükelleftir.

Kur'ân-ı Kerîm'de meâl olarak şöyle buyrulur:

"Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz edildiği gibi size de sayılı günlerde oruç farz kılındı. Umulur ki, bu sâyede fenâlıklardan korunursunuz (müttakilerden olursunuz)..."

İçinizden her kim ramazan ayında hazır bulunur ise, onu oruçlu geçirsin. Kim hastalanır yâhut yolcu olur da oruç tutamazsa, tutamadığı günler sayınsınca diğer günlerde oruç tutar. Allah sizin için kolaylık murâdeder, yoksa hakkınızda güçlük dilemiyor."²

İnsanın biri maddî, diğeri mânevî olmak üzere iki cephesi vardır. Allah Teâlâ insanı bedenî ve rûhî yapısı itibâriyle diğer varlıklardan mümtaz kılmış ve onun kemâlini sağlayacak düsturları peygamberler vasıtasıyla bildirmiş, birçok emir ve nehiylerle insanı mükellef tutmuştur. İnsanların ibâdetlerde (emir ve nehiylerde) ki, maddî ve mânevî faydaları, sırf maddî olabilecek diğer görevlerindeki faydalardan çok daha büyüktür. Zîrâ gerek bedenî ve gerekse malî ibâdetlerimizde hem dünya ve hem de âhîret mutluluğu mevcuttur.

Daha geniş bir ifade ile İslâm Dininin esaslarına göre samîmî bir niyetle ve Allah Teâlâ'nın hoşnutluğu için, dürüst ve meşrû olarak yapılan dünyâyâ âit işler bile ibâdet sayılmaktadır. "Niyetlerle âdetler ibâdet olur" sözü bu gerçeği beyan eder.

(1) El-Bakara sûresi âyet: 185.

(2) El-Bakara sûresi âyet: 183, 185.

İslâm Dininin cihanşümûl bir din olmasının hikmetlerinden birisi de, bu gibi yüksek düsturları ihtiva etmiş olmasıdır. Bir âyet-i celilede meâl olarak şöyle buyuruluyor:

“Allah sizin için dinde zorluk kılmamıştır.”

Dinimizdeki bütün emir ve teklifler şer’î hikmetleri ve mahiyetleri itibâriyle insanların hayrını hedef tutan ilâhî bir lûtuftur.

Oruç ibâdeti de, fertlerin sıhhati, rûhî terbiyesi, cemiyet fertleri arasında yardımlaşmanın sağlanması, karşılıklı sevgi ve saygının husûlü, hattâ insanlar arasında huzur ve âhenkle çok yakından ilgilidir. Bununla beraber bir müslüman orucunu ancak Cenâb-ı Hakk’ın emri olduğu ve O’nun hoşnutluğu için tutar. Nitekim bütün görevlerini de bu duygu ile yerine getirir.

Biz burada orucun hikmetleri ve faydeleri ile ilgili birkaç hususa işâret etmiş olacağız.

Peygamber Efendimiz (S.A.S.) in bir hadislerinde, **“Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz.”** buyurulmuştur. Orucun sıhhi bakımdan birçok faydeleri olduğu muhakkaktır. Oruç sebebiyle mide dinlenme imkânı bulur. Birçok iç organların temizlenmesi sağlanır, vücut birçok ağırlıklardan ve fuzulî şeylerden kurtulmuş olur, oruç tutan herkes kendisinde bu rahatlığı ve zindeliği kolaylıkla hisseder. Nitekim hekimler, tedavi ettikleri kimselerin birçoğuna çeşitli perhizler tavsiye etmektedirler. Halbuki bir ibâdet edâ edilirken sıhhati tanzim edecek bir tedavi de kendiliğinden yapılmış oluyor.

Oruç insana, sabretme alışkanlığı kazandırır, zorluklara tahammül gücünü artırır, iradesine, duygularına hâkim olmasını sağlar. İnsanın şahsiyetinde, ruhunda takvâ (fenâlıklardan korunma) melekesini meydana getirir ve insanı rûhî olgunluğa ulaştırır. Zaten orucun farz kılınmasının hikmetlerinden biri de insanı takvâyâ ulaşmağa en büyük vesile olmasıdır. Çünkü oruç sebebiyle insan, Cenâb-ı Hakk’ın rızâsını, sevgisini kazanmak ve O’nun ikabından uzak kalmak için yemesini içmesini belirli bir süre için terkeder. Hadis-i Kudside, **“Oruç benim için tutulan bir ibâdettir. Kulum benim hoşnutluğum için yemesini, içmesini ve cinsî arzusunu terkeyler, onun karşılığını da ben veririm.”** buyurulmuştur.

İnsanın kendi alınteri ile meşrû olarak kazandığı helâl malını, Cenâb-ı Hakk’ın hoşnutluğu için, ihtiyacı olduğu halde yemekten kendisini men ediyor. Bu duygu ile helâl malını yemekten sakınan bir kimsenin başkalarına âit (fert, cemiyet ve millet veya devlet kim olursa olsun) bir mala, harama el uzatması düşünülemez. Demek oluyor ki oruç insanı bütün kötülüklerden koruyor⁴. Oruç’un farziyyetini bildiren âyet-i celilenin son cümlesi de bu inceliğe işâret ediyor, ve;

“Umulur ki fenâlıklardan korunursunuz.” buyuruluyor.

“Oruç, oruçluyu fenâlıklardan koruyan bir kalkandır.”⁵ meâlindeki hadis-i şerif ne kadar hikmetlidir...

(4) Buhari Kitabus-Savm.

(5) Buhari, Kitabus-Savm.

Oruç, iyilikleri bilme, nîmetlere şükretme vesilelerinden biridir. İnsanın belirli bir zaman için muhtaç olduğu nîmetlerden, kendi arzusu ile uzak kalması, onların değerinin ne kadar büyük olduğunu anlamasına sebep olur. Çünkü nîmetlerin içinde bulunan bir kimse her zaman onların kadrini gereği gibi takdir edemez. Fakat böyle bir sebeple onlardan bir müddet için uzak kalınca, ne kadar önemli olduklarını daha iyi kavrar ve bunları ihsan eden Cenâb-ı Hakk'a şükür görevini daha mükemmel bir şekilde yerine getirir.

Yûsuf Peygamber Mısır'da iken, az yer ve çoğu zaman günlerini aç geçirirmiş, yakınları sormuşlar: "Ey Allâh'ın sevgili kulu! Hazîneler kendi elinizde, niçin böyle açlıkla vakit geçiriyorsunuz?" Cevaben: "Korkuyorum ki, kendi karnımı doyurur isem, aç olan kimseleri (fakirleri) unuturum." demiştir.

Oruç, belirli bir zaman için zengin ile fakiri müsâvî kılar, zengin kimselerin, fakirlerin durum ve elemelerinden haberdar olmalarını sağlar. Onları açlık eleminden bir an önce kurtarmak için, merhamet duygularını harekete getirir.

Oruç, insanlar arasında birlik ve intizam fikirlerini geliştirir, adâlet ve eşitlik sevgisini takviye eder. Mü'minler arasında merhamet, karşılıklı saygı ve sevgiye dayanan yardımlaşma duygularını geliştirir ve te'yid eder.

Üzücü hâdiselerin meydana gelmesine mâni olur. Çünkü oruç tutan insan, bütün âzâlarını her çeşit kötülükten men etmek zorundadır.

Oruç, hakîkî mânâda bir eğitimidir. Bir ruh eğitimidir. Öyle bir eğitim ki, insana hem rûhî olgunluğu ve hem de âhiret mutluluğunu kazandırır.

Oruç sayesinde insan, nefsine, iradesine hâkim olma saâdetine erer. Fena alışkanlık ve duyguları frenleme imkânına sâhip olur. Bunun için oruç, "Mücâhitlerin kalkanı, müttakîlerin dizgini, iyilerin riyâzetidir." denilmiştir.

Oruç, kul ile Allah Teâlâ arasında bulunan, başkalarının muttali olamayacağı bir sırdır. İnsanlar birbirlerinin zâhir durumlarına muttali olabilirler, fakat insanın oruçla alâkalı niyetinin ne olduğunu ancak Rabbi ve bir de kendisi bilir.

Görülüyor ki Islâm Dîninin her emri insanlara hayat vermek ve onları her iki âlemde mes'ut kılmak içindir. Zîrâ inanmış bir kimsenin yaptığı ibâdetin faydaları, kendisini, hattâ âile fertlerini aşıyor, içinde yaşadığı cemiyetin huzur ve selâmetine, birlik ve tesânüdüne en güzel vesile oluyor. Gıptalar olsun bu görevlerini gereği gibi yapanlara...